

Guds stora plan

Guds stora plan

Den röda tråden genom Bibeln

Vaughan Roberts

ORIGINALET'S TITEL: God's Big Picture: A Bible Overview
COPYRIGHT © Vaughan Roberts 2002
Published by INTER-VARSITY PRESS
36 Causton Street, London SW 1P 4ST, England

All rights reserved. This translation of God's Big Picture first published in 2002, this edition 2009, is published by arrangement with Inter-Varsity Press, London, England.

SVENSK COPYRIGHT © 2019 Reformedia, Jönköping www.reformedia.se

ÖVERSÄTTNING Ulrika Norberg
REDAKTÖR David Yngfors
FORMGIVNING Sune Jäderberg
OMSLAG Jonathan Green
TRYCK Livonia Print, Lettland
ISBN 978-91-984066-2-7

Om inget annat anges är bibelcitaten hämtade ur Svenska Folkbibeln 2015.
Tryckt i samarbete med Crosslinks/Equipped Sverige

Denna bok är för den kristne vad karta och kompass är för orienteraren. Den är en värdefull resurs som hjälper dig att se Guds stora plan – att ge frälsning till oss och ära till sig själv, genom Jesus, från skapelse till ny skapelse, via korset och den tomma graven. *Guds stora plan* kommer inte bara att utrusta dig att bättre utforska Bibeln som en sammanhängande berättelse, den kommer också att engagera och beröra dig när du möter en man, Jesus, som är den röda tråden genom hela bibelberättelsen.

Trevor Watson, äldste i Göteborgs Internationella Baptistkyrka och lärare vid Equipped Sverige

Välskriften och pedagogisk bibelöversikt som hjälper både den erfarne och den oerfarne bibelläsaren till den värdefulla förståelse det innebär att läsa texten i sitt sammanhang. Vidare är den full av kortfattade men djupa bibliska lärdomar. En värdefull resurs för alla bibelintresserade att läsa minst en gång – den kan överraska!

Johnny Lithell, äldste i Göteborgs 8:e Baptistförsamling, Allékyrkan

På ett lättläst sätt och med tydliga diagram visar Vaughan Roberts Bibelns röda tråd och hur Guds frälsningsplan uppfylls genom Jesus Kristus. Du får ett verktyg som hjälper dig att se klart och tydligt Guds stora plan.

Lotta Strajnic, Crosslinks-missionär i Emmauskyrkan, Åkersberga

Att läsa Bibeln utan att känna till dess "röda tråd", kan vara lika svårt som att lägga ett tusenbitars pussel utan kartongens framsida. Därför är det med stor glädje och behållning jag läst Roberts bok. På ett enkelt och klagörande sätt knyter han ihop Bibelns olika delar och ger oss läsare Bibelns stora berättelse, något som verkligen får pusselbitarna att falla på plats. För egen del hände detta gång på gång under läsningen, saker som jag delvis redan kände till hamnade äntligen på rätt plats. Precis som Roberts bok fått betyda väldigt mycket för min bibelläsning är jag övertygad om att den kommer att göra det för många andra bibelläsare.

Joel Magnusson, pastor i Missionskyrkan på Tjörn

*Till mina föräldrar
med stor kärlek
och tacksamhet*

Tack

Jag vill tacka Clare Heath-Whyte och Matthew Mason som kommenterat manus. Tack även till Andy Rees och David Heath-Whyte för hjälp med de grafiska figurerna och till Jonty Frith som föreslagit bokens titel.

Innehåll

Förord	9
Inledning	11
Bibeln är en enda bok.....	11
Guds rike.....	18
1. Mönstret för riket.....	23
Bibelstudium: 1 Mos 1:1-2:25	30
2. Det förlorade riket	32
Bibelstudium: 1 Mos 3	39
3. Det utlovade riket	41
Bibelstudium: 1 Mos 17:1-8, Gal 3:6-14	50
4. Det ofullbordade riket	52
Guds folk: 1 Mos 12-2 Mos 18.....	53
Guds herravälde och välsignelse	60
Bibelstudium: 2 Mos 19:1-13, 20:1-17	65
Guds plats.....	67
Guds kung	70
Bibelstudium: 2 Sam 7:1-17	79
5. Det förutsagda riket	81
Bibelstudium: Hosea 1-3	97
6. Det närvarande riket	99
Bibelstudium: Luk 1:39-80, 2:25-32	112
7. Det förkunnade riket.....	114
Bibelstudium: 2 Kor 4	127
8. Det fullbordade riket	130
Bibelstudium: Upp 21:1-8, 21:22-22:5	142

9. Slutord144

10. Noter149

Förord

”Vad skulle du välja för textavsnitt om du planerade en bibelstudieserie på temat templet?”

Den här högst oskyldiga frågan fick jag av en ung man som jag precis hade träffat vid en konferens för blivande pastorer. Jag skulle just påbörja mina pastorsstudier. Om två år skulle jag släppas ut i en församling, och jag var långt ifrån redo. Jag hade varit övertygad kristen i sex år, men mina kunskaper om Bibeln, och särskilt Gamla testamentet, var mycket begränsade. Frågan jag fick av min nye vän gjorde mig därför helt ställd. Jag hade naturligtvis hört talas om templet, men jag visste inte riktigt vad det hade för innebörd, och inte heller hade jag någon aning om var i Bibeln jag skulle leta för att få reda på mer. Så jag försökte slingra mig ur det hela med att fråga: ”Vad skulle *du* välja för avsnitt?”

Under de tio minuter som följde fick jag hänga med på en svindlande snabbtur genom hela Bibeln. Resan började i Edens lustgård, där Adam och Eva inte behövde något tempel för Gud fanns överallt. Den slutade i den nya skapelsen, himlen, där det på nytt inte kommer att finnas något tempel ”för Herren Gud den Allsmäktige och Lammet är dess tempel” (Upp 21:22). Längs vägen stannade vi till kort vid tabernaklet i öknen, templet i Jerusalem, Hesekiels profetior om ett nytt tempel, Jesus som ”tältade bland oss” (Joh 1:14, ordagrant) och församlingen (”ett heligt tempel i Herren”, Ef 2:21).

Jag var mycket imponerad. Trots att jag redan hade en teologisk examen hade jag inte någon större hjälp av den för att hitta i Bibeln. Under utbildningen hade jag i detalj analyserat enskilda böcker och textavsnitt, men ingen hade visat mig hur de hängde samman. Min vän, däremot, kunde utan problem ta sig fram i Bibeln. Det var som om han hade en karta, medan jag stod där utan något som helst lokalsinne. Jag frågade honom hur han gjorde, och han berättade om en bok som i stora drag skildrade det viktigaste i Bibelns berättelse från början till slut. Boken var Graeme Goldsworthys *Gospel and Kingdom*.¹ Jag köpte den nästa dag och läste ut den redan samma vecka. Äntligen hade jag den karta jag behövde. Det var fortfarande väldigt mycket i Bibeln som jag var okunig om, men själva strukturen var på plats.

Om du har läst *Gospel and Kingdom* kommer du säkert att se hur den har influerat de här sidorna. Det här är inte något försök att förbättra den boken. Jag utgår från i stort sett samma infallsvinkel, men hoppas kunna vara något mindre teknisk i min framställning. Mitt syfte är att ge en översikt över hela Bibeln som kan hjälpa dig att se hur de olika delarna hänger samman. Tanken är att den ska passa alla kristna – från dig som just har kommit till tro, till dig med en mer mogen tro. Min förhoppning är att boken ska vara enkel utan att vara förenklad. Jag vill att du som läser ska få tillgång till den karta som jag själv har haft så stor nytta av.

I slutet av varje kapitel finns det ett enkelt bibelstudium (två stycken i kapitel 4 som är ganska långt). De är tänkta att användas enskilt eller i

Mitt syfte är att ge en översikt över hela Bibeln som kan hjälpa dig att se hur de olika delarna hänger samman. Tanken är att den ska passa alla kristna – från dig som just har kommit till tro, till dig med en mer mogen tro.

grupp. Du kommer att få ut mer av bibelstudierna om du – eller din grupp – läser kapitlet (eller den relevanta delen av kapitel 4) i förväg.

Jag vill tacka Richard Coekin som först fick in mig på det här spåret. Ett tack också till Graeme Goldsworthy som gav mig kartan genom sin bok. Det här materialet bygger från början på föredrag som jag hållit i St Ebbe's Church i Oxford, vid läger anordnade av Titus Trust Holidays samt vid konferenserna Spring Harvest Word Alive och FIEC Caister. Jag har lärt mig mycket av många människor som har skrivit och talat om det här ämnet, bland annat Shaun Atkins, F. F. Bruce, Edmund P. Clowney, Jonathan Fletcher, Ian Garrett, Phillip Jensen, Walter J. Kaiser, Simon Manchester, Mark Meynell, Alec Motyer, Mike Neville, Alan Purser och Simon Scott. Det är inte många kloka tankar som är helt nya i den här boken, och jag erkänner villigt att jag från början till slut bygger på andras resonemang. Jag minns inte längre var jag första gången hörde många av de här tankarna, men om du känner igen dina idéer vill jag särskilt tacka dig.

Vaughan Roberts

Inledning

Bibeln är en enda bok

Brist på kunskap om Bibeln

En polis besökte en lågstadieskola, där man bad honom ta hand om en religionslektion. Han började med att fråga: "Vem var det som rev Jerikos murar?"

Det blev tyst en lång stund, och barnen skruvade sig nervöst på sina stolar. Till slut var det en liten kille som räckte upp handen och sade: "Ursäkta, jag heter Oscar Jonsson. Jag vet inte vem som gjorde det, men det var i alla fall inte jag!"

Polisen tyckte att det var ett ganska fräckt svar, och berättade därför om händelsen för rektorn. Efter en stunds tvekan svarade rektorn: "Jag känner Oscar, och han brukar inte ljuga. Om han säger att han inte gjorde det, så gjorde han inte det."

Polisen blev irriterad och tänkte att rektorn antingen var oförsämnd eller mycket okunnig. Han skrev till utbildningsdepartementet för att klaga och fick följande svar: "Vi beklagar det som hänt med Jerikos murar och att ingen vill ta på sig skulden för händelsen. Skicka en kostnadsberäkning, så ska vi se vad vi kan göra åt kostnaderna."

Det här är en löjlig historia som nog inte är sann. Men den har faktiskt en poäng. För några decennier sedan skulle alla ha känt till Josua och Jerikos murar. Många barn gick i söndagsskolan, och resten lärde sig fortfarande grunderna och de viktigaste bibelberättelserna i skolan. Men så är det inte längre. Jag nämnde nyligen den förlorade sonen för en student i Oxford. Han såg helt oförstående på mig. En genomsnittlig icke-kristen vet nästan ingenting om det som står i Bibeln. Ändå är den fortfarande världens mest sålda bok. Enbart i Storbritannien säljs det drygt en miljon biblar om året. Många har en bibel stående i bokhyllan, men det är väldigt få som någonsin läser den.

Det står ofta inte mycket bättre till med kunskaperna bland oss kristna. Vi har alla våra favoritställen i Bibeln, men stora delar av

den är fortfarande outforskad mark. Det här gäller särskilt Gamla testamentet. Om vi ska vara ärliga tycker vi att det som står där är föråldrat och emellanåt ganska icke-kristet. Vad har matregler, djur-offer och templet att göra med Jesus? Och hur är det med uttåget ur Egypten, David och Goliat och Daniel i lejongropen? Det är fantastiska berättelser, men vad har de att säga oss i dag? Jag hoppas att du ska få svar på de frågorna i den här boken, eller att du åtminstone ska få en struktur, så att du kan svara på dem själv. Syftet med boken är att hjälpa kristna att hitta i Bibeln och se hur allt hänger ihop och pekar på Jesus.

En samling av olika skrifter

Bibeln är en samling av många olika skrifter. Den innehåller sextio-sex böcker skrivna av omkring fyrtio olika personer under nästan två tusen år. Den består av två huvuddelar (Gamla testamentet och Nya testamentet) som i stort sett är skrivna på två språk (hebreiska respektive grekiska) och innehåller en blandning av olika sorters litteratur.

Historiska böcker	Poetiska böcker	Profetiska böcker
(Första Moseboken till Ester)	(Job till Höga Visan)	(Jesaja till Malaki)

Figur 1. Gamla testamentet (den svenska Bibeln)

I våra svenska biblar är de trettionio böckerna i Gamla testamentet ordnade som i figur 1. Den här ordningen följer den grekiska översättningen av den hebreiska Bibeln, Septuaginta, som gjordes under 200-talet före Kristus.

Lagen	Profeterna	Skrifterna
De fem Moseböckerna	<i>Tidigare profeter</i> (de historiska böckerna Josua till Andra Kungaboken) <i>Senare profeter</i> Jesaja till Malaki)	Psalmer, vishetslitteratur samt berättelsen om fångenskapen och tiden därefter

Figur 2. Gamla testamentet (den hebreiska Bibeln)

I den ursprungliga hebreiska Bibeln kommer böckerna i en annan ordning (se figur 2).

Nya testamentet består av tjugosju böcker som alla är skrivna under det första århundradet efter Kristus. Evangelierna är fyra berättelser om Jesus födelse, liv, undervisning, död och uppståndelse. I Apostlagärningarna, som skrevs av Lukas som en fortsättning på evangeliet, berättas hur de goda nyheterna om Jesus sprids efter hans himmelfärd. Breven är till största delen skrivna av de apostlar som Jesus utvalde. Den helige Ande uppenbarade sanningen om Jesus för dem, så att de kunde undervisa om vad frälsningen innebär och vad den får för konsekvenser. Paulus är författare till de flesta av breven (från Romarbrevet till Brevet till Filemon), men det finns också brev från Petrus, Johannes, Jakob (Jesus bror) och Judas. Det är ingen som vet vem som skrev Hebreerbrevet. Därmed återstår bara den sista boken i Bibeln, Uppenbarelseboken. I den beskrivs en syn där Johannes fick se en andlig verklighet som normalt sett är fördold. (Se figur 3.)

Evangelierna	Matteus, Markus, Lukas och Johannes
Apostlagärningarna	Lukas berättelse om evangeliets utbredning under det första århundradet
Breven	Romarbrevet till Judas brev (huvudsakligen brev från aposteln Paulus)
Uppenbarelseboken	Johannes syn från Gud

Figur 3. Nya testamentet

En författare

Trots att Bibeln innehåller en stor mängd olika texter som skrivits av många människor under en lång tidsperiod är den en sammanhängande helhet. I grund och botten är den *en* enda bok av *en* författare med *ett* huvudtema. Eftersom allt som står i resten av boken som du just nu läser bygger på de här grundprinciperna är det viktigt att vi förstår dem innan vi går vidare.

Aposteln Paulus skriver: "Hela Skriften är utandad av Gud" (2 Tim 3:16). När han skrev det här fanns ännu inte större delen av Nya testamentet, så det han syftade på var det vi känner till som Gamla testamentet. Men Nya testamentets författare hävdade något liknande om det som de skrev. De var övertygade om att deras undervisning också var Guds eget Ord (se t.ex. 1 Kor 14:37, 1 Tess 2:13 och 2 Petr 3:16).

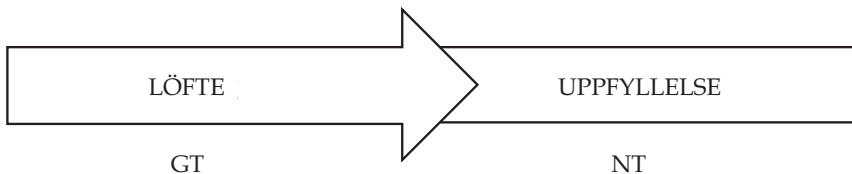
Muslimer får lära sig att Muhammed inte hade någon kreativ roll när deras heliga bok kom till. Han var bara en sekreterare som skrev ner vad Allah dikterade för honom genom ängeln Gabriel. De skulle bli upprörda om man antydde att Koranen på något sätt var en mänsklig bok. Men vi kristna bör inte ha några betänkligheter mot att acceptera att Bibeln skrevs av människor. Böckerna i den är skrivna av många olika författare vid olika tidpunkter i historien, och de är präglade av författarnas personligheter och epokerna då de tillkom. Men Gud såg genom sin Ande till att allt de skrev var exakt det han ville att de skulle skriva. Precis som Jesus var både fullt ut människa och fullt ut Gud, så är Bibeln både en mänsklig och gudomlig bok. Den är Guds Ord, för det är han som ytterst sett är författaren.

Ett tema

Bibeln är helt klart en mycket omfattande bok. Men det finns ett huvudtema i den som håller samman allt, nämligen Jesus Kristus och den frälsning Gud ger oss genom honom. Det här gäller inte bara Nya testamentet utan också Gamla. Jesus syftade på Gamla testamentet när han sade: "Det är just de [Skrifterna] som vittnar om mig" (Joh 5:39). Efter sin uppståndelse mötte Jesus två lärjungar på vägen till Emmaus och höll ett bibelstudium för dem. Vilken upplevelse! "Och han började med Mose och alla profeterna och förklarade för dem vad det stod om honom i alla Skrifterna" (Luk 24:27). Lite senare träffade han sina lärjungar och sade: "Detta är vad jag sade till er medan jag ännu var hos er: Allt måste uppfyllas som är skrivet om mig i Mose lag, profeterna och psalmerna" (Luk 24:44). Här syftar han på de tre huvuddelarna i den hebreiska Bibeln (Skrifterna kallades ibland för "psalmerna" eftersom de till största delen bestod av just psalmer). Aposteln Paulus var också övertygad om att Gamla

testamentet pekar på Jesus. Han talade om "de heliga Skrifterna [Gamla testamentet] som kan göra dig vis så att du blir frälst genom tron på Kristus Jesus" (2 Tim 3:15).

Många kristna tänker att Gud bestämde sig för att sända Jesus till jorden först efter att hans ursprungsplan hade gått snett. Hans tanke från början (plan A) var att ge människorna möjlighet att bli hans folk genom att lyda hans lag. Men de misslyckades med det, så han kliade sig i huvudet och kom på en ny idé (plan B) som gick ut på att människorna skulle räddas av nåd genom Jesus död. Det här stämmer inte alls. Gud hade hela tiden planerat att sända Jesus. Hela Bibeln pekar på honom från början till slut. I Gamla testamentet pekar Gud fram emot honom och lovar att han ska komma i framtiden. I Nya testamentet tillkännager Gud att han är den som uppfyller alla löftena (se figur 4).

Figur 4. Guds plan

Ingen citatbok

Bibeln är alltså *en* bok, och vårt sätt att läsa den bör i hög grad styras av det. Hur man läser en bok beror på vad för slags bok man tror det är. Vi läser till exempel inte en pjäs av Shakespeare på samma sätt som en telefonkatalog, eller en roman på samma sätt som en citatbok. Jag har just slagit upp en bok med politiska citat på måfå och läser Winston Churchills kommentar om fältmarskalk Montgomery: "I motgång oöverbinnerlig, i medgång odräglig." Den som sammanställde boken förväntar sig inte att jag ska läsa det här i ett sammanhang. Jag behöver inte läsa de citat som står precis före och efter. Varje yttrande i boken är helt fristående.

Det är helt annorlunda med en roman. Där ska varje mening förstås i relation till helheten. Jag bläddrar på måfå fram en sida i

Agatha Christies *Liket i biblioteket* och läser följande: "Riskera allting, det är mitt motto. Ja, det var tur för mig att någon strypte den stackars tösen." Jag fattar ingenting. Vem är det som talar? Och vem har blivit strypt? Om jag ska kunna förstå berättelsen måste jag veta vad som hände innan och ta reda på vad som händer efter.

Det är likadant med Bibeln. Med undantag av en del av Ord-språksboken innehåller inte Bibeln några isolerade yttranden. Jag bör vara försiktig med att bläddra i den på måfå och citera enskilda verser utan att bry mig om sammanhanget. Jag kommer med stor sannolikhet att missförstå Bibeln om jag läser den på det sättet. Varje vers måste tolkas i sitt sammanhang i det kapitel den står, och varje kapitel ska läsas i ljuset av hela bibelboken. Och det finns ett ännu större sammanhang som vi också måste ta hänsyn till, nämligen Bibeln som helhet.

Ingen samlingsvolym

Jag äger en samlingsvolym med romaner av Hermann Hesse. Var och en av böckerna i den är en separat bok som kan läsas och förstås oberoende av de andra. De råkar bara finnas mellan samma pärmar. Många människor läser Bibeln som om det var på det viset. De uppfattar den som en samling fristående böcker som kan läsas var för sig utan hänsyn till de andra. Det var så bibelundervisningen gick till när jag studerade vid universitetet. Vi letade efter budskapet i Hese-kiel, Jona eller Johannesevangeliet utan att bry oss om hur de här bibelböckerna bidrar till och passar in i Bibelns övergripande budskap. Det gick också en skarp gräns mellan Gamla och Nya testamentet. Jag fick kritik när jag nämnde Jesus i mitt svar på frågan "Vem är tjänaren i Jesajas profetia?". Vi uppmuntrades inte att läsa Bibeln på det sätt som Bibeln själv kräver att bli läst: som *en* bok som utvecklar berättelsen om Guds plan att rädda världen genom sin Son Jesus. Om vi vill förstå någon del av Bibeln ordentligt måste vi fundera på var den passar in i den här stora planen och hur den bidrar till den.

En bok

Anders barn älskar att läsa. Han har just köpt den senaste deckaren till Max. Lisa säger att hon också vill läsa den. Det visar sig att boken är slut i bokhandeln. Lisa vill inte ha någon annan i stället, och hon vägrar vänta på att hennes bror ska läsa ut den här. I ren desperation tar Anders boken, river itu den och ger sina barn hälften var. Båda är snart mycket frustrerade. Max konstaterar att överste Bufton-Tufton har mördats med en ljusstake i biljardrummet, men hans del av boken tar slut innan han får reda på vem som begick brottet. Lisa läser att "hovmästaren gjorde det", men hon har ingen aning om vad det var han gjorde.

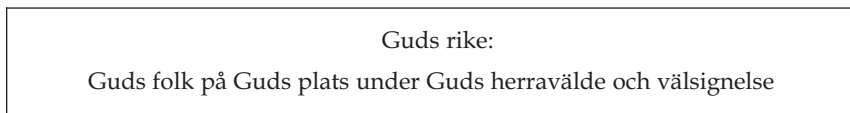
Det är väl ingen som skulle vara så dum att man delade en deckare på det sättet. Båda delarna måste läsas tillsammans för att inte bli helt obegripliga. Detsamma gäller Bibeln. Gamla testamentet för sig är en oavslutad berättelse, ett löfte utan uppfyllelse. Vi måste fortsätta med Nya testamentet om vi vill veta vad det verkligen betyder. Nya testamentet blickar i sin tur ständigt tillbaka till det löfte som uppfylls i det. Vi förstår inte särskilt mycket om vi inte vet vad som har hänt innan. Vad innebär det att Jesus är Kristus, påskalammet, Abrahams son och Davids son, den sanna vinstocken eller den gode herden?¹ Alla svaren finns i Gamla testamentet. Bibeln måste förstås och läsas som *en* bok med *en* ursprungsförfattare, Gud, och *ett* huvudtema, Guds plan för att frälsa världen genom sin Son Jesus.

Jag har hört att när brittiska fallskärmssoldater landar på okänt territorium har de fått lära sig att stanna upp innan de fortsätter vidare. De måste först ta reda på var de befinner sig innan de beger sig mot sitt mål. Det är ett klokt råd som vi också kan ha nytta av när vi läser Bibeln. Med den här boken vill jag ge dig en översikt över huvudhandlingen i Bibeln. Det kommer inte att göra dig till expert på alla detaljer i Bibeln, men jag hoppas att det kommer att hjälpa dig att orientera dig när du landar i någon del av den. När du har läst ut den här boken bör du ha de stora dragen i Bibelns berättelse klara för dig, så att du vet varifrån du har kommit och vart du är på väg, oavsett vilken del av Bibeln du läser. Det kommer också att hjälpa dig att upptäcka hur varje del pekar på Jesus och hans frälsningsverk.

Guds rike

Forskare har i årtal diskuterat om det överhuvudtaget är möjligt att peka på ett samlande tema som knyter samman hela Bibeln. Det är många som har hävdad att det inte är någon idé att leta efter något sådant tema. Det är bättre att bara acceptera att det löper en mängd olika trådar genom Bibeln och följa var och en av dem enskilt, utan att försöka knyta samman dem. De varnar för faran med att pressa ner alla Bibelns delar i en och samma form, i stället för att låta dem tala för sig själva i sin rika mångfald. Det här är en viktig varning som vi inte får strunta i. Om vi använder något samlande tema för att kunna se hur Bibeln hänger ihop måste det utgå från själva Bibeln och inte vara något som vi tvingar på den. Det måste också vara så brett att varje bibeldel får bidra på sitt eget speciella sätt. Temat Guds rike uppfyller båda de här kraven.

Guds rike var det dominerande temat i Jesus undervisning. Han började sin offentliga verksamhet med att tillkännage: "Tiden är inne och Guds rike är nära" (Mark 1:15). Han förkunnade att hans uppdrag var att upprätta riket för att profetiorna i Gamla testamentet skulle gå i uppfyllelse. Uttrycket "Guds rike" förekommer inte i Gamla testamentet, men själva begreppet finns definitivt där. I sin bok *Gospel and Kingdom* framställer Graeme Goldsworthy på ett bra sätt riket som det tema som knyter samman hela Bibeln. Jag följer hans exempel i den här boken. Men "riket" är inte det enda perspektiv man kan utgå från när man ser på innehållet i Bibeln. Andra föredrar till exempel ett "förbundsperspektiv", och menar att Guds förbund är den kärna som alla delar i Bibeln kretsar kring. Jag hoppas att det tydligt kommer att framgå att de här två perspektiven inte står i strid med varandra. Guds förbundslöften är löften om riket.

Figur 5. Guds rike

Goldsworthy definierar riket som "Guds folk på Guds plats under Guds herravälde" (figur 5).² Det kan verka som en alltför förenklad definition av ett så viktigt tema i Bibeln, men de ytligt sett enkla orden rymmer ett stort djup. Gud längtar efter att människorna ska leva i hans närhet i en nära relation med honom. Eftersom han är en helig och fullkomlig Gud är det här bara möjligt om vi underkastar oss hans kärleksfulla herravälde och inte syndar. Det är livet när det är som bäst, livet som det var tänkt att levas.

Att leva under Guds herravälde innebär att få del av hans välsignelse – det går hand i hand. Det här ser vi i Edens lustgård från skapelsen fram till syndafallet. Men sedan är människorna olydiga mot Gud och går miste om hans välsignelse. Följderna blir förödande, inte bara för människorna utan för hela skapelsen. Allt blir förstört. Men i sin stora kärlek lovar Gud att ställa saker och ting till rätta igen och återupprätta sitt rike på jorden. Resten av Bibeln berättar om hur det här löftet går i uppfyllelse. Det sker delvis i Israels historia under Gamla testamentets tid och sedan fullt ut genom Jesus Kristus. Bibeln handlar alltså om Guds frälsningsplan, det vill säga löftet han ger om att återupprätta riket, och därefter löftets uppfyllelse genom hans Son Jesus.

En översikt över Bibeln

När jag studerade engelsk litteratur i skolan tyckte jag det var till stor hjälp att köpa en studiehandedning till den bok jag läste. Där fanns det alltid en översikt som på bara en eller två sidor sammanfattade de viktigaste delarna i den långa boken. Jag har delat in Bibeln i åtta delar som motsvarar de viktigaste epokerna i Guds stegvis uppenbarade plan för att återupprätta riket (se figur 6). Namnen på de olika delarna är också kapitelrubriker i resten av den här boken.

Gamla testamentet

1. Mönstret för riket
2. Det förlorade riket
3. Det utlovade riket
4. Det ofullbordade riket
5. Det förutsagda riket

Nya testamentet

6. Det närvarande riket
7. Det förkunnade riket
8. Det fullbordade riket

Figur 6. En översikt över Bibeln.

Gamla Testamentet

1. *Mönstret för riket.* I Edens lustgård ser vi världen som Gud hade tänkt sig att den skulle vara. Guds folk, Adam och Eva, lever på Guds plats, lustgården, under hans herravälde i lydnad för hans ord. Och att stå under Guds herravälde i Bibeln innebär alltid att få del av hans välsignelse. Det är det bästa sättet att leva. Guds ursprungsskapelse visar oss ett mönster för riket så som det var tänkt att vara.

2. *Det förlorade riket.* Sorgligt nog tror Adam och Eva att livet skulle vara bättre om de blev oberoende av Gud. Följderna blir katastrofala. De är inte längre Guds folk. De vänder sig bort ifrån honom och han vänder sig i sin tur bort ifrån dem. De är inte längre på Guds plats, för Gud driver ut dem ur lustgården. Och de står inte under Guds herravälde så de får inte del av hans välsignelse. I stället drabbas de av hans förbannelse och står under hans dom. Situationen är mycket dyster. Men i sin stora kärlek är Gud fast besluten att återupprätta sitt rike.

3. *Det utlovade riket.* Gud kallar Abraham och ger honom ett villkorslöst löfte: Gud ska återupprätta sitt rike genom Abrahams efterkommande. De ska vara hans folk, bo i hans land och få del av hans välsignelse, och genom dem ska jordens alla folk bli välsignade. Det löftet är evangeliet. Det uppfylls delvis i Israels historia, men det är först genom Jesus som det slutligen infrias helt och fullt.

4. *Det ofullbordade riket.* Bibeln berättar hur Guds löften till Abra-

ham delvis uppfylls i Israels historia. Genom uttåget ur Egypten gör Gud Abrahams ättlingar till sitt eget folk. På Sinai berg ger han dem sin lag för att de ska kunna leva under hans herravälde och få del av hans välsignelse, precis som Adam och Eva innan de syndade. Välsignelsen tar sig framför allt uttryck i att Gud finns bland sitt folk i tabernaklet. Under Josuas ledning kommer de in i det utlovade landet, och under kung Davids och kung Salomos regeringstid lever de i fred och välstånd där. Det här var höjdpunkten i Israels historia. De var Guds folk på Guds plats, Kanaans land. De stod under Guds herravälde och därför fick de del av hans välsignelse. Men löftena till Abraham hade ännu inte gått i uppfyllelse helt. Problemet var synden. Israels folk var gång på gång olydiga mot Gud. Det skulle snart leda till att det delvis fullbordade riket gick under när Israel föll samman.

5. *Det förutsagda riket.* Efter kung Salomos död utbröt inbördeskrig och landet splittrades i två delar: Israel i norr och Juda i söder. Båda rikena var svaga. Efter tvåhundra års splittring krossades nordriket Israel av assyrierna. Sydriket kämpade vidare i ytterligare ett århundrade, men erövrades därefter också, och invånarna fördes i fångenskap till Babel. Under denna dystra epok i historien talade Gud till folket i Israel och Juda genom profeter. Han förklarade att de straffades för sin synd, men gav dem ändå hopp inför framtiden. Profeterna pekade fram emot en tid då Gud skulle ingripa på ett avgörande sätt genom sin kung, Messias, och uppfylla alla sina löften. Juda folk trodde nog att det var dags när de fick återvända från fångenskapen, men Gud gjorde klart för dem att den stora frälsningstiden ännu inte var inne. Här slutar Gamla testamentet, i väntan på att Guds kung ska träda fram för att upprätta sitt rike.

Nya testamentet

6. *Det närvarande riket.* Fyrahundra år förflöt efter Gamla testamentets slut innan Jesus började sin offentliga verksamhet med orden: "Tiden är inne och Guds rike är nära" (Mark 1:15). Väntan var över och Guds kung hade kommit för att upprätta Guds rike. Hans liv och undervisning och de under han gjorde visade att han var den han sade sig vara: Gud själv i mänsklig gestalt. Han hade makt att

ställa allt till rätta igen, men valde ett mycket oväntat sätt att göra det när han svag och till synes maktlös dog på ett kors. Genom sin död tog Jesus itu med syndens problem och gjorde det möjligt för människorna att på nytt få en relation med Fadern. Uppståndelsen var ett bevis för att Jesus räddningsuppdrag på korset hade lyckats och att det finns hopp för världen. Den som tror på Jesus kan se fram emot evigt liv med honom.

7. *Det förkunnade riket.* Genom sin död och uppståndelse gjorde Jesus allt som behövdes för att ställa allting till rätta igen och helt återupprätta Guds rike. Men han avslutade inte jobbet när han var på jorden första gången. Han steg upp till himlen och gjorde klart för lärjungarna att det skulle dröja en tid innan han skulle komma tillbaka. Han dröjer för att fler människor ska få höra de goda nyheterna om honom, så att de kan komma till tro och vara redo när han kommer. Vi lever i den här tiden som i Bibeln kallas för "de sista dagarna". Den började på pingstdagen då Gud sände Anden för att utrusta församlingen, så att den kan berätta för hela världen om Jesus.

8. *Det fullbordade riket.* En dag kommer Jesus tillbaka. Då kommer det att bli en stor uppdelning. Hans fiender kommer att skiljas från honom i helvetet, medan hans folk kommer att få vara tillsammans med honom i en ny, perfekt skapelse. Då kommer äntligen evangeliets löften att infrias fullt ut. Uppenbarelseboken beskriver ett helt återupprättat rike där Guds folk, kristna från alla länder, är på Guds plats, den nya skapelsen (himlen). De står under Guds herravälde och därför får de del av hans välsignelse. Och ingenting kan förstöra det här lyckliga slutet. Det är inte någon saga, utan de kommer verkligen att leva lyckliga i alla sina dagar.

Mönstret för riket

I Bibelns två första kapitel, Första Moseboken 1-2, får vi se Guds ursprungliga, perfekta skapelse. Texten ger oss en bild av hur världen var tänkt att vara. Jag vill här lyfta fram fyra viktiga grundsaningar om skapelsen.

1. Gud har skapat allt

Bibeln börjar med att slå fast att "[i] begynnelsen skapade Gud himmel och jord" (1 Mos 1:1). Han, och endast han, är evig. Det har aldrig funnits någon tid då Gud, tre i en, inte har existerat. När Jesus föddes och lades i krubban i Betlehem antog han mänsklig gestalt – han blev kött – men det var inte då han blev till. Gud har alltid varit en treenighet: Fader, Son och helig Ande. Han fanns innan något annat blev till. Sedan uttalade han Ordet och universum uppstod ur intet. Det spelar egentligen ingen roll om han gjorde färdigt allt bokstavligen på sex dygn eller under en längre tidsrymd (bland kristna finns det olika uppfattningar om hur vi ska tolka Första Moseboken 1). Det viktiga är att det är Gud som har skapat allt.

Gud Fadern var den som tog initiativet. I Första Moseboken står det att Anden också var inblandad: "Guds Ande svävade över vattenet" (1:2). Och i Nya testamentet får vi veta att Jesus, Guds Son, var Faderns redskap vid skapelsen: "Allt blev till genom honom, och utan honom blev ingenting till av det som är till" (Joh 1:3), "för i honom skapades allt i himlen och på jorden" (Kol 1:16).

Bibeln betonar att Gud är nöjd med det han har gjort. Efter varje dag av kreativt skapande, utom de två första, får vi veta att "Gud såg att det var gott". Och när han var klar med arbetet skriver författaren till Första Moseboken att "Gud såg på allt som han hade gjort, och se, det var mycket gott" (1:31).

Det här är en helt annan inställning till den materiella världen än den syn man har inom många livsåskådningar och religioner, där man egentligen bara bryr sig om det andliga och själen. Allt annat anses i bästa fall vara av underordnad betydelse, och i sämsta fall någonting ont. För att räddas måste själen befrias från sin fångenskap i kroppen och förenas med den icke-materiella världen där Gud bor. Men Bibeln ger inget utrymme för någon sådan uppfattning. Den låter oss aldrig sätta det andliga över det kroppsliga. Den fysiska världen är betydelsefull eftersom Gud har gjort den, och den är något "gott". Han är inte bara intresserad av våra själar, utan också av våra kroppar och den värld vi lever i. Som vi ska se i nästa kapitel förstörde människans synd allting i den här världen, både det fysiska och det andliga. Men i sin nåd beslöt Gud att ställa saker och ting till rätta igen, och han är fast besluten att inte bara göra halva jobbet. Hans räddningsplan omfattar allt, det andliga såväl som det fysiska. När vi nu ska se närmare på den röda tråden genom Bibeln kommer vi att få följa med på en resa från skapelsen till den nya skapelsen. Gud skapade allt i början och han kommer att befria allt i slutet. Bibeln är på väg mot en avslutning i himlen, för det är höjdpunkten i Guds plan för världen. På många sätt kommer det här att ta oss tillbaka till början och Guds ursprungstanke för allt – ett nytt Eden.

2. Gud är skapelsens herre

Som alltings skapare är Gud herre över allt. Han är den rättmätige kungen över allt han har gjort. Det enda rätta sättet att gensvara är att erkänna hans herravälde och tillbe honom. Psalmisten skriver:

*[F]ör HERREN är en stor Gud,
en stor kung över alla gudar.
Han har jordens djup i sin hand,
och bergens toppar är hans.
Hans är havet som han har gjort,
och det torra som hans händer
format.
Kom, låt oss falla ner och tillbe,
böja knä för HERREN vår Skapare,*

*för han är vår Gud
och vi är folket i hans hjord,
fären i hans vård.
(Ps 95:3–7)*

Inom många österländska religiösa traditioner tror man att naturen har utgått från Gud. Följden blir att allting är en del av honom. Man vågar inte döda en myra eller fluga, för den är gudomlig på samma sätt som träden, bergen, människorna och allt annat man kan tänka sig. Men Bibeln stöder inte det här tänkesättet. Gud är transcendent, det vill säga han står över och befinner sig bortom allt han har skapat. Han är klart åtskild från det. Det här förklarar Bibelns avsky för avgudadyrkan (se andra budet i Andra Moseboken 20:4–6). Om Gud har skapat allting förminskar vi honom om vi tillber någonting i skapelsen som om det var Gud, eftersom det definitionsmässigt är mindre än honom. Endast Gud är värd vår tillbedjan. Vår uppgift som hans skapelser är att lyda honom som vår kung och ge honom den ära som med all rätt tillhör honom.

*Värdig är du,
vår Herre och Gud,
att ta emot lov och ära och makt,
för du har skapat allt.
Genom din vilja kom det till
och blev skapat.
(Upp 4:11)*

3. Människan är skapelsens krona

Antropologen Desmond Morris skriver: "Människan är ett djur. Ibland är hon ett monster, ibland är hon fantastisk, men hon är alltid ett djur."¹ Så långt stämmer påståendet. Vi är levande varelser som skapades på samma dag som djuren, och vi har mycket gemensamt med dem. Men vi är inte enbart djur, inte bara "nakna apor". Av allt som finns i Guds skapelse är det endast vi som är skapade till hans avbild:

Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem.

(1 Mos 1:27)

Det här gäller alla människor: män och kvinnor, svarta och vita, unga och gamla, födda och ofödda, icke funktionshinderade och funktionshinderade, såväl psykiskt som fysiskt.

Det händer kanske att vi säger om någons son: "Han brås på släkten. Han är sin pappa upp i dagen." Det betyder inte att sonen ser ut precis som sin pappa, utan att han har ett släkttypiskt utseende. Man kan se hans pappa i honom. Det är på ett liknande sätt med oss och Gud. En författare har uttryckt det här på ett bra sätt: "Människan är en skapelse eftersom hon är skapad av Gud. Men hon är en unik skapelse eftersom hon är skapad till att likna Gud."² Vi avspeglar något av Guds väsen på ett sätt som ingenting annat i skapelsen gör.

Som de enda varelser som är skapade till Guds avbild har alla människor ett stort värde, och Gud har satt oss över resten av skapelsen och gett oss ansvar för den. Han sade: "De ska råda över havets fiskar och himlens fåglar, över boskapsdjuren och hela jorden och alla kräldjur som rör sig på jorden" (1 Mos 1:26). Det här är verkligen inte något privilegiebrev som ger oss rätt att utnyttja skapelsen. Gud är en kärleksfull herre, och som hans avbilder är vi kallade att råda över skapelsen på ett kärleksfullt sätt. Vi är Guds förvaltare som har fått förtroendet att ta hand om hans dyrbara skapelse.

4. Skapelsens mål är "vila"

Kapitelindelningen i Bibeln gjordes inte av författarna utan av redaktörerna i ett senare skede. Det är synd att de satte punkt för Första Moseboken 1 efter att mannen och kvinnan hade skapats. Det får det att verka som att människorna är höjdpunkten i Guds skapelseverk. Men den verkliga höjdpunkten kommer i början av kapitel 2 med berättelsen om den sjunde dagen:

Så fullbordades himlen och jorden med hela sin härskara. På sjunde dagen hade Gud fullbordat sitt skapelseverk, och han vilade på sjunde dagen från hela det verk som han gjort. Och Gud välsignade den sjunde dagen och

helgade den, för på den dagen vilade han från hela sitt verk som han hade skapat och gjort.

(1 Mos 2:1-3)

Författaren till Första Moseboken avslutar sin beskrivning av var och en av de andra dagarna med orden: "Och det blev afton och det blev morgon, den första [osv.] dagen." Men efter den sjunde dagen finns det inte något sådant slut utan den fortsätter. I viss mening har Gud vilat alltsedan dess. Han lever i en ständig sabbat, den sjunde dagen. Det betyder inte att han är överksam. Han fortsätter att uppehålla sin skapelse. Utan honom skulle allting falla samman. Men han har vilat från sitt skaparverk, för när ett arbete är perfekt utfört finns det inte mer att göra. Och han vill att människorna ska leva med honom i den sjunde dagen och dela hans "vila" och njuta av hans fulländade skapelse. Det är vad som händer i de följande verserna. I Första Moseboken 2:4-25 finns det en andra skapelseberättelse som inte motsägar utan kompletterar den första. I den första berättelsen är människorna bara en av Guds många olika skapelser, men i den andra är fokus väldigt mycket på dem. Vi får en bild av skapelsens mål och livet som det var tänkt att levas. Det är ett liv som kännetecknas av en rad perfekta relationer.

Gud och människorna

Gud tar på ett kärleksfullt sätt hand om mannen som han har skapat. Han sätter honom i en vacker trädgård och sörjer för alla hans behov, bland annat skapar han kvinnan till att vara hans medhjälpare och sällskap. Adam och Eva får ett stort ansvar, men det är ingen tvekan om vem som är ytterst ansvarig. Det är Gud som bestämmer reglerna, men hans lag är inte förtryckande, utan den finns till för deras bästa. Han utfärdar ett enda förbud som är tänkt att skydda dem: "[M]en av trädet med kunskap om gott och ont ska du inte äta, för den dag du äter av det ska du döden dö" (1 Mos 2:17).

Mannen och kvinnan

Mannen skapas först och därefter kvinnan som hans medhjälpare. Mannen är ledaren i relationen³, men han missbrukar inte sin makt och kvinnan motsätter sig inte hans ledarskap. De njuter av äkten-

skaplig lycka: "Och mannen och hans hustru var båda nakna utan att vara blyga för varandra" (2:25). De är fullständigt intima utan att känna rädsla eller blygsel.

Människorna och skapelsen

Adam och Eva utövar båda den makt över skapelsen som Gud gav dem, men inte heller den här makten missbrukas. De lyder Guds förhållningsorder om att både "odla" marken och "bevara den" (2:15). Människorna och skapelsen samverkar på ett harmoniskt sätt så att jorden ger gröda.

Guds rike

Det är en idyllisk bild av det goda livet, livet som det var tänkt att vara. I Edens lustgård ser vi ett mönster för Guds rike. Guds folk, Adam och Eva, lever på Guds plats, Edens lustgård. De står under Guds herravälde och får därför del av hans välsignelse. Sorgligt nog dröjer det inte länge innan allt förstörs av människornas synd. Ända sedan dess har Gud arbetat för att återupprätta sitt rike och kalla tillbaka ett folk till gemenskap med honom. Han vill att vi ska njuta av skapelsens mål och gå in i den sjunde dagens fulländning, hans vila. En del av syftet med sabbatslagen (2 Mos 20:8-11) var att påminna israeliterna om att det är vilan och inte världens bekymmer som ytterst sett är tanken med livet. Vi kan få uppleva något av den också i den här fallna världen om vi tror på Jesus. Han sade: "Kom till mig, alla ni som arbetar och är tyngda av bördor, så ska jag ge er vila" (Matt 11:28). Och som kristna kan vi se fram emot att njuta av den fullt ut i den nya skapelsen när Jesus kommer tillbaka. Författaren till Hebreerbrevet i Nya testamentet lyfter fram de här framtidsutsikterna med följande uppmanande ord: "Alltså kvarstår en sabbatsvila för Guds folk. Den som går in i hans vila får vila sig från sina gärningar, liksom Gud vilade från sina" (Hebr 4:9-10).

*I Edens lustgård
ser vi ett mönster
för Guds rike.*

Guds rike	<i>Mönstret för riket</i>
<i>Guds folk</i>	Adam och Eva
<i>Guds plats</i>	Lustgården
<i>Guds herra- välde och välsignelse</i>	Guds ord; perfekta relationer

Figur 7. Mönstret för riket

Bibelstudium

Första Moseboken 1:1-2:25

1:1-25

Vilka ord och fraser upprepas?

Vad säger de oss om

- hur Gud skapade världen?

- vad Gud skapade?

- Gud, skaparen?

1:26-31

Vad innebär det att vara skapad till Guds avbild?

Prins Charles sade en gång följande om vers 28: "Den ger oss rätt att exploatera naturen. Den har bidragit till inställningen att jorden helt och hållet står till människans förfogande – som inkomst i stället för fasta tillgångar som ska förvaltas." Hur skulle du svara honom?

2:1-25

På vilket sätt var den sjunde dagen annorlunda än de sex föregående?

Vad får vi veta om relationen mellan

- Gud och människorna?

- mannen och kvinnan?

- människorna och skapelsen?

I Hebreerbrevet 4:9-11 får vi veta att vi kan få gå in i Guds vila. Vad innebär det?

Ta en snabb titt på Uppenbarelseboken 22:1-5. Vad finns det för likheter med Edens lustgård?